

**MEMOIRER OG BREVE,
XV KNUD LYNE RAHBEKS
UNGDOMSKAERLIGHED**

Published @ 2017 Trieste Publishing Pty Ltd

ISBN 9780649101757

Memoirer og breve, XV knud Lyne Rahbeks ungdomskaerlighed by Julius Clausen

Except for use in any review, the reproduction or utilisation of this work in whole or in part in any form by any electronic, mechanical or other means, now known or hereafter invented, including xerography, photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, is forbidden without the permission of the publisher, Trieste Publishing Pty Ltd, PO Box 1576 Collingwood, Victoria 3066 Australia.

All rights reserved.

Edited by Trieste Publishing Pty Ltd.
Cover @ 2017

This book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade or otherwise, be lent, re-sold, hired out, or otherwise circulated without the publisher's prior consent in any form or binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.triestepublishing.com

JULIUS CLAUSEN

**MEMOIRER OG BREVE,
XV KNUD LYNE RAHBEKS
UNGDOMSKAERLIGHED**

**MEMOIRER
OG BREVE**

UDGIVNE AF
JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

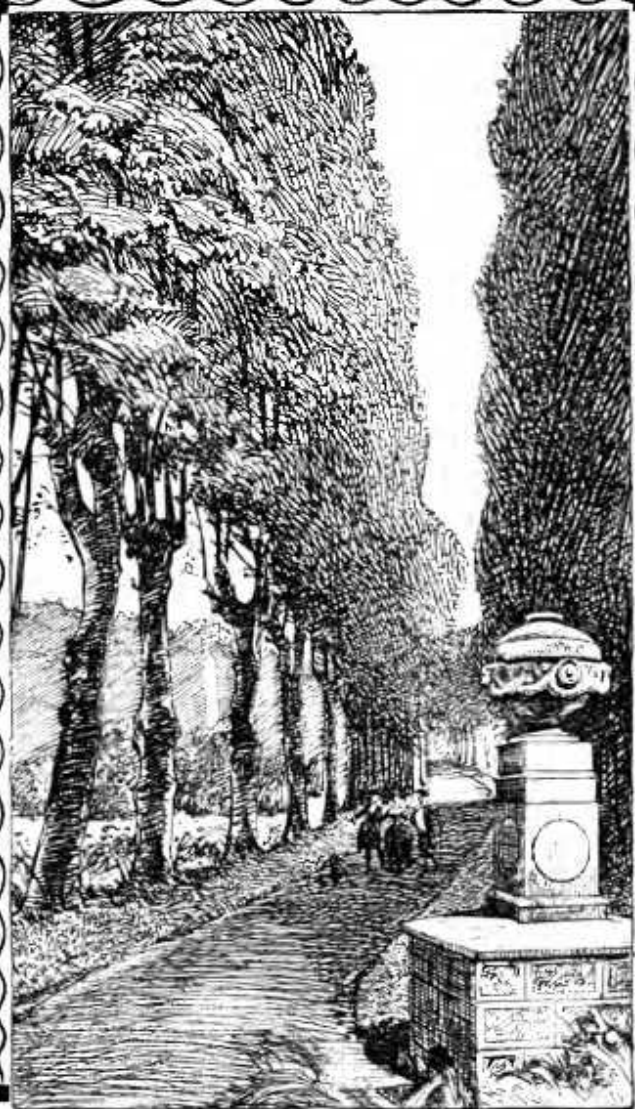
XV

**KNUD LYNE RAHBEKS
UNGDOMSKÆRLIGHED**

FRA DE SKIØNNE FØLELSERS TID

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN

1911

**KNUD LYNE RAHBEKS
UNGDOMSKÆRLIGHED**

„FRA DE SKJØNNE FØLELSERS TID“

UDGIVNE AF JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST

TRYKT I 900 EKSEMPLARER

LANOKJERS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDLEDNING

Knud Lyne Rahbek og *Michael Rosing* gjorde hinandens Bekendtskab paa et Rus-Auditorium i Efteraaret 1775. Mødet var ikke synderlig behageligt for den spinkle femtenaarige danske Student, der hovedkuls blev puffet ned af Bænken og kastet tilbage over Bordene af den kraftige, nittenaarige Nordmand.

Michael Rosing (1756—1818), en Præstesøn fra Hammersfest, var født i Rødø. Han blev Student, da han var 19 Aar, og kom saa til Kjøbenhavn. Tre Aar efter døde Faderen og Moderen blev atter gift med en Købmand i Throndhjem. Han stod altsaa tidlig paa egne Ben, stolt og skøn og selvbevidst, en ideelt anlagt Natur, varmtfølende, opbrusende og stortalende, en bedaarende Personlighed. Kort efter at han kom til Hovedstaden, traf Skæbnen ham. Han blev rasende forelsket i den unge Skuespillerinde *Johanne Cathrine Olsen* (1756—1853), der var Datter af en Vægter *Herman Olsen* og *Gundel Marie Abelgreen*. Hun havde fra Barnsben været ved Theatrets Danse-skole, havde debuteret 1773, da hun var 17 Aar gammel, og gjorde strax Lykke, dengang mere ved sin mærkelig fine Ynde og Kvindelighed end ved særlig Skønhed og Spil.

Knud Lyne Rahbek (1760—1830) var et ægte Kjøbenhavnerbarn, en 15 Aar gammel, overbegavet Student med Udmærkelse fra Herlufsholm Skole, Søn af en bekendt og ret velhavende Embedsmand, Toldinspektør og Justitsraad *Jacob Rahbek* (1728—95), der var bondefødt oppe ved Ringkjøbing.

Rosings og *Rahbeks* første fjendtlige Møde førte snart til et hjærteligt Venskab. Anledningen hertil var, at *Rosing* vilde gaa til Theatret, Kammeraterne skumlede herover, thi det var jo dengang meget lidt anset at være „Acteur“, men da *Rahbek*, der var helt betaget af alt Theatervæsen, hørte derom, fandt han det udmærket fornuftigt og ønskede højlydt, at han

kunde gøre det samme. De traf sammen paa Madam Neergaards Kaffehus, og fra nu af var de uadskillelige. *Rahbek* var langt mere aandelig udviklet end den ældre Ven, som han imponerede ved sine Kundskaber og sin Begejstring, men naar han, der ellers var saa omskiftelig og lunefuld, blev saa vedhængende i sit Venskab for *Rosing*, skyldtes dette mest hans Forelskelse i dennes Brud. I 1776 havde *Rosing* forlovet sig med sin Elskede, og naar han nu valgte at søge sin Lykke ved Theatret og saaledes at komme til at tilhøre en kun lidet estimeret Stand, fremfor at blive Præst eller Soren-skriver i sit Fødeland, var det, fordi han var forelsket og længtes efter „Brød“, og fordi hans skønne Ydre og gode Sangstemme fristede ham til paa denne Maade at komme i Vej.

Theatret var paa dette Tidspunkt blevet „kongeligt“ og styredes af en „Ober-Commission“, væsentlig sammensat af Hofmænd og Jurister. En virkelig Direktør træffes først ved *Warnstedts* Udnævnelse i 1778. Forholdene har været langt mindre, end en Eftertid er tilbøjelig til at skønne. Theatret var nærmest at opfatte som et „Hof-Theater“, Skuespillerne som Hof-Bestillingsmænd, hvis vigtigste og væsentligste Opgave var at „fornøye Herskaberne“. Yderligere betonedes dette Forhold ved Hof-Theatrets Indretning i 1771 paa Christiansborg Slot. Her spillede to Gange om Ugen med Adgang (mod Betaling) for alle karakteriserede Personer, medens der i „Comedie-Huset“ paa Kongens Nytorv spillede to andre Gange for hele Stadens Borgerskab. Mere Komedie kunde Hovedstaden næppe bære, Skuespillernes Antal var ringe, Repertoiret maatte hyppigt skiftes. Det forventedes eller ansaas i hvert Fald for ønskeligt, at de betydeligste Acteurer og Actricer baade kunde anvendes i Skuespillet og Syngespillet; og skøndt *Rosings* og hans Hustrus Debut var faldne i Skuespillet — han debuterede i 1777 som Orosman i Voltaires „tyrkiske“ Drama „Zaïre“ — anvendtes de i en Række Aar langt mere i Syngespillet. *Rosings* var ogsaa stadig Medvirkende ved de faa Koncerter, som Byens musikalske Selskaber lod afholde i Bryggernes Lavshus eller i Giethuset. Men fremfor alt var de Assisterende ved Hof-Koncerterne. Naar „Herskaberne“ (Kongen, Enkedronning Juliane Marie og Arveprins Frederik med Gemalinde) i Slutningen af Mai forlagde Residensen til Fredensborg, fulgte *Rosings* med og blev

der, saa længe Herskabet residerede her, i Reglen til henimod September Maanedes Slutning. Forestillingerne i Kjøbenhavn og de forudgaaende Prøver var saaledes i et og alt afhængig af Residensens Varighed. Oftest begyndte „Comedierne“ først i Oktober.

Dette Landophold var, som Brevene fra *Rosing* vil vise, til stor Glæde og Opmuntring for hans skønhedstørstende og oprindelige Sjæl. De fleste Aar, de var i Fredensborg, boede de paa Hjørnet af Slotsgaden og Helsingørsveien (den ældste Del af „Jernbanehotellet“ er *Rosings gamle Villa*, paa Kvisten er Gæstekammeret, hvor *Rahbek* boede). I Byen var hans Sind mindre let. Irritabel og opfarende, som han var, tog han lidenskabeligt Parti for eller imod. Oftere tænkte han paa at søge bort fra Theatret i Misnøje med Forholdene her — snart var det Kammeraternes Mangel paa Dannelse eller ligefremme Raahed, der frastødte ham, snart var det hans fremragende Collega, *Fr. Schwartz's* Instructeur-Overlegenhed, der bragte Normandens stærke Selvfølelse og Skuespillerens Misundelse i Væxt; han blev alligevel, fordi Forholdene nødte ham dertil. I Februar 1778 havde han hjemført *Jfr. Olsen*. Deres Ægteskab blev velsignet med en usædvanlig talrig Børneflokk (17), og selv om de mistede adskillige af disse, havde de i 1784 efter sex Aars Ægteskab sex levende Børn, saa at de havde Brug for alt, hvad baade han og hun kunde fortjene. Endda sad de ofte i trykkede Kaar.

Rosings Breve er — skønt de kun lejlighedsvis omtaler Theaterforholdene — et ikke uvigtigt Korrektiv til Fremstillingen i Overskous Theaterhistorie. Denne bygger for disse Aars Vedkommende helt paa *Fr. Schwartz's* Fremstilling; og da denne var en intim Ven af *Warnstedt*, kommer følgende dennes Direktion til at staa i et straalende Lys. *Rahbek* i sine „Erindringer“ og *Rosing* i sine Breve giver derimod et andet Billede af *Warnstedt*.¹⁾ De fremstiller ham som en intrigant,

¹⁾ Hans Wilhelm v. Warnstedt (1743—1817) var Søn af en forsumpet Kaptajn, der 1755 druknede i Holmens Kanal og efterlod sig en forarmet Enke; men Warnstedt, der allerede 1769 blev Kaptajn, vidste at gøre sin fremtrædende Begavelse gældende i alle Forhold og at skaffe sig udmærket Protektion. Vel nærmest ved sit Intime Venskab med Skuespiller Schwartz kom han i nær Forbindelse med det kgl. Theaters ledende Kræfter. 1775 blev han Kammerherre og 1778 Direktør for Theatret, som han nu, trods alt, hvad der kan siges om de Midler han benyttede, styrede i 14 Aar med stor Dygtighed og Nidkærhed. 1793 overgik han i danske diplomatiske Stillinger i Udlandet, 1812 blev han Overceremonimester.

tvætunget Mand, der ganske rettede sig efter sine Overordnedes Ønsker; og selv om Sandheden ligger midt imellem, er det i hvert Fald sikkert, at *Warnstedt* ikke har været Ægteparret *Rosings* Beskytter. I en haandskreven Betænkning om Skuespillerne af 1787 (Ny kgl. S. fol. 1576) protesterer han mod *Rosings* Ansættelse som Instruktør efter *Roses* Død. *Rosings* Undervisning i Deklamation vil kunne føre til norsk Dialekt paa den danske Scene. „Hans Declamation skurrer stedse i det fine danske Øre, og da meest, naar han meest umager sig for at skiule, han er en Trondhiemmer.“ Naar det er sagt, at *Rosing* kender den fine Verden, forholder *Warnstedt* sig ogsaa skeptisk. „Han lever, saa vidt jeg veed, meget hjemme en familie, og om de faae Middelstands Selskaber, han kanskee er admitteret til, kan det højestens siges, at han intet ondt eller usædeligt lærer.“ Konklusionen er, at *Schwartz* bør foretrækkes som Instructeur, hvorimod *Rosing* kan bruges som Lærer ved Syngeskolen. „I Hensigt til det danske nationale Theater er og bliver han stede en fremmed. Sandt nok, han er den bedste i det ædle Fag paa vort Theater (det han og er antaget til), men han er dog langt fra Fuldkommenhed som Skuespiller. Som Sanger derimod betragtet har *Rosing* fortrinlige Fortienester, som forticner besynderlig Opmærksomhed.“ — Om Mad. *Rosing* hedder det med lignende Reservation, at hun „er den af Elskereinderne, som har den bedste Anstand paa Scenen, og svarte hendes „Physonomic“ og Organ til hendes Indsigt i Kunsten, vilde hun sikkert være en meget yndet Actrice.“

For *Rahbek* var hun imidlertid det dejligste af alt i Verden. Han beundrede hendes næsten hvidblonde, mere ejendommelige end egenlig skønne Apparition og hendes store, meget lyseblaa Øjne; men endnu mere beundrede han hende som Kunstnerinde og elskede hende som Menneske. Jomfru *Olsen* var blevet forestillet for ham som *Rosings* Forlovede. Da de i Februar 1778, 4 Maaneder efter hans Debut, havde holdt Bryllup, varede det ikke længe, inden *Rahbek* blev Husets intimeste Ven. Under Theatersæsonen i Kjøbenhavn gik knap en Dag hen uden hans Besøg, og naar de om Sommeren laa i Fredensborg, kom han derud saa ofte det lod sig gøre.

Rahbek var en middelhøj, urolig og nervøs ung Fyr med et pjusket rødt Haar. To Aar før han og *Rosing* traf hinan-